

predvsem za identifikacijo krajevnih imen, hkrati pa omogoča povezovanje s podatkovnimi korpusi sorodnih ved, kot so jezikoslovje, umetnostna zgodovina in arheologija. Avtor v sklepu omenja dolgoročni načrt, ki vključuje pripravo historičnih topografij tudi za preostale slovenske pokrajine.

Znanstvenim sestavkom so dodani trije krajši zapisi. V prvem se avtor MARTIN DUŠIČ iz Društva za varovanje maternega jezika, naravne in kulturne dediščine Maksa Pleteršnika Pišce uvodoma dotakne sodelovanja z Zinko Zorko, ki je »prehodila vse pišeške hribe« (Dušič 2022: 267), nato pa njej v spomin predstavi projekt *Vsaka vas ima svoj glas tudi v Občini Brežice*. Kratek zapis je dodal tudi IVAN MOLAN, župan Občine Brežice, ki izpostavlja zavedanje o pomenu jezika kot gradnika slovenske kulturne in narodne zavesti ter izreka podporo raziskovanju in ohranjanju slovenščine. Tretji zapis je prispevala LILIJANA ZORKO, hči Zinke Zorko, ki je svoje spomine sklenila z zahvalo za sodelovanje in počastitev materinega imena ter dela.

Sledita izseka iz obeh recenzij, ki sta jih pripravili Andreja Žele in Natalia Kaloh Vid, ter povzetek monografije v slovenščini in angleščini. Ob koncu je dodan pregled izdanih monografij v zbirki Zora od leta 1998 do 2022. Platnico krasi slika Mirka Rajnarja z naslovom *Up* (olje na platnu, 2016), na zavihkih platnic pa najdemo odlomek iz zanimivega zapisa Marka Jesenška, objavljenega v *Zinkinem zborniku* (2020), v katerem profesorico in vrhunsko znanstvenico Zinko Zorko imenuje »dobra vila slovenskega jezikoslovja«.

Monografija *Narečno besedje slovenskega jezika* prinaša zanimive in aktualne prispevke, ki osvetljujejo sodobno dialektološko raziskovanje in njegove rezultate ter predstavljajo najnovejše projektne aktivnosti in nastanek digitaliziranih podatkovnih zbirk. Verjamem, da bo v prihodnje v spomin na akademikinjo Zinko Zorko in njeno narečjeslovno delovanje nastalo še veliko odmevnih objav.

Natalija Ulčnik

Filozofska fakulteta Univerze
v Mariboru, natalija.ulcnik@um.si

Slovenščina kot drugi in tuji jezik v izobraževanju. Ur. Simona Pulko in Melita Zemljak Jontes. Maribor: Univerzitetna založba, Univerza v Mariboru. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 149). 371 str.

Decembra 2022 je pri Univerzitetni založbi Univerze v Mariboru v sklopu Mednarodne knjižne zbirke Zora pod uredništvom Simone Pulko in Melite Zemljak Jontes izšla nova znanstvena monografija z naslovom *Slovenščina kot drugi in tuji jezik v izobraževanju*. Monografija je nastala kot rezultat 3. mednarodne znanstvene konference *Slavistični znanstveni premisleki v soorganizaciji Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru ter Slavističnega društva Maribor*. V njej je zbranih triindvajset recenziranih razprav, ki se z različnih vidikov dotikajo

področja poučevanja slovenščine kot drugega in tujega jezika.³ Avtorice in avtorji prispevkov delujejo na različnih slovenskih, avstrijskih, hrvaških, madžarskih, čeških in ukrajinskih institucijah.

Urednici monografije v uvodni besedi omenjata zakonodajo, ki zajema člene o učenkah priseljenkah in učencih priseljencih, s posebnim ozirom na *Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju* (2011). Uvodni del zaključujeta z navedbo tematskih področij, s katerih so razprave v zborniku, in zahvalo recenzentkama ter finančnim podpornikom izida monografije.

MARIJA BAJZEK LUKAČ z Univerze Eötvösa Loránd (ELTE) v Budimpešti v prispevku *Dvojezični slovarji pri poučevanju slovenščine kot tujega jezika* ugotavlja, da so bili madžarsko-slovenski in slovensko-madžarski slovarji ter priročniki, namenjeni učenkam in učencem slovenščine in madžarščine, dolgo dostopni v omejenih količinah, besedje in vsebine, ki so jih zajemali, pa že zastarele. To je bil povod za pripravo *Velikega madžarsko-slovenskega spletnega slovarja*, nastalega v okviru sodelovanja med založbo Akadémiai Kiadó in ELTE. Slovar ponuja 74.000 slovarskih iztočnic, ki mdr. upoštevajo tudi potrebe učenk in učencev slovenskega jezika ter izkušnje profesorice in profesorjev, pridobljenih pri poučevanju slovenskega jezika na slovenistikii v Budimpešti. Spletni slovar je že od 2019 brezplačno dostopen na spletni strani www.szotar.net in obstaja tudi v obliki mobilne aplikacije. M. Bajzek Lukač se nadeja, da bo priročnik

uporaben za vse, ki se učijo slovenščino in madžarščino.

Prispevek SILVIJE BOROVNIK, naslovljen *Slovenščina kot drugi in tuji jezik v izbranih literarnih delih nekaterih priseljencev in priseljenk v Slovenijo*, se osredinja na obravnavo vloge SDTJ v delih Erice Johnson Debeljak (*Tujka v hiši domačinov*, 1999), Simone Lečnik (*Slovenština in jaz*, 2003) in Josipa Ostija (*Kraški narcis*, 1999; *Veronikin prt*, 2002; *Vse ljubezni so nenavadne*, 2006; *Učitelj ljubezni*, 2004). Povzema osebne izkušnje Američanke, ki je v Sloveniji našla svojo ljubezen, vojne begunke iz Bosne in bosanskega pesnika, ki je pri petdesetih letih začel pisati v slovenščini. Vsa obravnavana dela, kot ugotavlja Borovnik, povezuje problematika prestopanja v slovenščino kot jezik okolja, deli Erice Johnson Debeljak in Simone Lečnik pa sta hkrati pričevanje o nestrpnosti Slovencev do priseljencev ter opozorilo za prihodnje snovalce slovenske integracijske politike, ki bi morala ljudi osveščati, »da je sobivanje z različnimi kulturami in jeziki prednost in ne slabost«.

BLANKA BOŠNJAK v svojem prispevku preučuje pripovedne prvine v učnem priročniku *Blaže in Nežica v nedeljski šoli* (1842, 1848, 1857) Antona Martina Slomška. Po predstavitvi sociolingvističnih okoliščin ob izidu priročnika, ki v bistvu nikoli ni bil potrjen kot šolska knjiga, njegove namembnosti in zatem vsebinskem opisu se avtorica usmeri k ubeseditvenim načinom ter ugotovitvi zvrstne hibridnosti Slomškovega dela. V sklepu podaja zanimiv predlog, da je

³ V nadaljevanju uporabljam krajšavo SDTJ.

lahko Slomškov pedagoški priročnik kot primer časovno odmaknjene besedila tudi gradivo za poučevanje SDTJ.

Prispevek JOŽICE ČEH STEGER naslavlja problematiko izseljevanja kot pomembno literarno temo na prelomu iz 19. v 20. stoletje. Avtorica razpravlja o Simčičevi povesti *Trije muzikantje ali Povratek Lepe Vide* (1994), za katero meni, da učenkam in učencem omogoča spoznavanje slovenskega nacionalnega mita o Lepi Vidi, saj tematizira migracijsko izkušnjo, slovensko odhajanje na tuje in hrepenenje po domu. Zaključuje, da je pisateljeva zgodba o odhodu iz domovine parabolična in da opozarja »na globlje, eksistencialne razloge izseljevanja Slovencev in Slovenk v tujino«.

RENATA DEBELJAK nas seznanja z zglednim učnim pristopom, ki ga je ubrala pri obravnavi Klopčičeve domovinske pesmi *Mary se predstavi* v sedmem razredu. Pesem tematizira izseljevanje Slovenk in Slovencev v tujino, zato je njena obravnava dobra priložnost za aktivno vključevanje otrok priseljencev v pouk književnosti, ozaveščanje o pomenu medkulturnosti ter obogatitev učnega procesa. Avtorica meni, da lahko pravilna strategija poudarjanja drugačnosti učenk in učencev prispeva k razvijanju višjih miselnih procesov, vrednotenja, kritičnega presojanja in izražanja osebnih stališč.

DRAGICA HARAMIJA se v prispevku *Vloga mladinske književnosti pri poučevanju slovenščine kot drugega in tujega jezika* osredinja na izbiro ustreznega bralnega gradiva pri otrocih in mladostnikih, katerih materni jezik ni slovenščina. Ugotavlja, da

so takoj po prihodu otroka v ciljno državo bolj kot leposlovje primerna preprosta, vsakdanja besedila, dobrodošla pa so tudi dvo- ali večjezična besedila. Meni, da je pri izbiri literarnih del treba upoštevati starost otroka priseljenca in tematiko, ki ga zanima.

TINA JUGOVIĆ, MATEJ KLEMEN, MAGDA LOJK in MATEJA LUTAR predstavljajo didaktično igro *Klanec*, ki je bila zasnovana, da bi v učečih se odgnala negativen in odklonilen odnos do del Ivana Cankarja ter razširila znanje o njegovem življenju in delu ter socialnih, kulturnih in družbenopolitičnih razmerah v času Cankarjevega življenja. Avtorice in avtor zagovarjajo stališče, da družabne igre popestrijo učni proces in so uporabne tudi pri tujejezikovnem pouku, saj lahko izboljšajo komunikacijske zmožnosti pri učečih se slovenščine. Priporočajo, da nematerni govorci in govorke slovenščine, ki igrajo igro *Klanec*, dosežajo vsaj stopnjo B1, saj so tako lahko pri igri karseda samostojni in je tudi potek igre dovolj dinamičen.

MATEJ KLEMEN v prispevku *Literarni klasiki pri pouku slovenščine kot tujega jezika: na primeru besedil Ivana Cankarja* razpravlja o možnostih vključitve klasičnih literarnih besedil v pouk slovenščine kot tujega jezika. Z vidika oblikovanja učnega procesa analizira odlomka iz Cankarjevih *Skodelice kave* in *Lepe Vide* v učbenikih za SDTJ, v nadaljevanju pa predstavi možnosti za delo z odlomkom iz romana *Na klancu*. Pri tem vključuje vse sporazumevalne dejavnosti: govorjenje, poslušanje, branje in pisanje, obenem pa dejavnosti oblikuje tako, da učečim se omogoča estetsko uživati v literaturi.

Prispevek doktoranda JERNEJA KLJUČEVŠKA se osredinja na prikaz samostalniških in pridevniških sklonov v učbenikih za poučevanje SDTJ do ravni B1, ki se uporabljajo na dodiplomskem študiju slovenščine na Univerzi na Dunaju. Predstavlja tri dejavnosti za utrjevanje sklonskih končnic pri študentkah in študentih, ki temeljijo na medsebojni komunikaciji in so se v praksi izkazale kot učinkovite. Seznanja nas tudi s potekom empiričnega dela v okviru nastajajoče doktorske disertacije.

MIHAELA KOLETNIK v prispevku *Primerjalni narečni živalski frazemi na stičišču kultur* primerja slovenske knjižne, narečne prekmurske in hrvaške živalske frazeme. Frazemsko gradivo za prekmursko narečje je s pomočjo treh študentk pridobila v krajih, kjer se govori ravensko in goriško podnarečje. Avtorica ugotavlja, da se slovenske in hrvaške predstave o primerljivosti človeka in živali razlikujejo, kar je lahko za nematerne govorce in govorke slovenščine težavno. Meni, da je smiselno, da frazemov ne spoznavajo v slovarski obliki, temveč v sobesedilu.

Prispevek MIRE KRAJNC IVIČ obravnava horoskop in vremensko napoved kot besedilni vrsti, ki sta »zaradi neobsežnosti, vsebinske in oblikovne ustaljenosti, vizualne preglednosti in (medijske) razširjenosti« primerni za obravnavo pri poučevanju SDTJ. Ocenjuje, da lahko nematerne govorci in govorke slovenščine skozi ti dve vrsti spoznavajo značilno besedje (npr. poimenovanja mesecev, živali, nebesnih teles, vremenskih pojavov, dni v tednu) in slovnično-strukturne značilnosti (npr. sklanjatev števnikov,

raba glagolskih časov, izražanje velnlina, elipsa povedka), z uporabo zemljevidov ob analizi vremenske napovedi pa razvijajo tudi orientacijo in spoznavajo značilnosti Slovenije.

GRÉGOIRE LABBÉ s Karlove univerze v Pragi v svojem prispevku osvetljuje inovativen pristop za učenje medjezikovnega sporazumevanja med sorodnimi jeziki po metodologiji Euro 5. Na primeru češkega besedila predstavi uporabo te metode za učenje štirih slovanskih jezikov (češčine, poljščine, slovaščine in hrvaščine) pri govorcih in govorkah slovenskega jezika. Metodo ocenjuje kot učinkovito in meni, da ima veliko več prednosti kot učenje jezika »korak za korakom«.

MATEJA LUTAR nas seznanja z učbeniško produkcijo za poučevanje SDTJ, ki jo zagotavlja Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik. Učbeniki, kot piše avtorica, upoštevajo opisnike *Skupnega evropskega jezikovnega okvira* (SEJO), njihovi ponatisti pa imajo po novem na naslovnica tudi oznake, ki uporabnika informirajo, za katero raven znanja slovenščine so primerni. Avtorica izrazi, da si CSDTJ v prihodnje želi ponudbo obstoječih učbenikov še dopolniti in tako zagotoviti sodobna in zgledna učna gradiva.

MLADEN PAVIČIČ z budimpeške univerze v prispevku *Slovenščina, madžarščina in slovnični spoli* ponaarja težave, ki jih imajo rojeni govorci in govorke madžarskega jezika pri učenju slovenščine, in težave maternih govorcev in govork slovenskega jezika pri učenju madžarščine. Ugotavlja, da se jim težavna zdi zlasti kategorija spola, ki je madžarščina ne pozna. Navaja tudi zagate slovenskih prevajalk

in prevajalcev madžarskih literarnih del, vezane na umanjkanje kategorije spola: madžarsščina namreč nima ekvivalentov za osebne zaimke *on, ona, ono* (zgolj *ő*) ter ločenih moških in ženskih glagolskih deležnikov, zato v leposlovju težje prepoznajo spol, če ta ni eksplicitno naveden.

SIMONA PULKO in MELITA ZEMLJAK JONTES v prispevku najprej obravnava zakonodajo, vezano na izobraževanje otrok priseljencev, v osrednjem delu pa analizirata prisotnost tematskega sklopa *Lepo vedenje v različnih vsakdanjih (govornih) situacijah* v učnih načrtih za poučevanje SDTJ učencev in učenk prvega in drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Predstavljata tudi projekt *DEAL*, v okviru katerega je nastala *Zbirka primerov dobre prakse: Razvoj pismenosti in učenje jezika za mlajše učence v jezikovno manj ugodnih okoliščinah*.

Prispevek IRENE STRAMLJIČ BREZNIK se dotika besedotvorja pri poučevanju in učenju SDTJ kot pomembnega načina za širjenje besedišča. Opozarja, da morajo učiteljice in učitelji pri poučevanju besedotvorja upoštevati materni jezik tujejezičnih govork in govorcev, njihovo raven znanja in tematske sklope, ki so primerni za prikaz ustaljenih tvorbenih shem. Avtorica nagovarja k bolj sistematičnemu raziskovanju besedotvornih napak in težav pri nematernih govorkah in govorcih slovenščine, saj bo šele to omogočilo določitev dobrih smernic za poučevanje besedotvorja.

TAMARA TURZA-BOGDAN in LIDIJA CVIKIĆ z zagrebške univerze predstavljata zanimivosti pri pouku slovenščine v osnovnih šolah v Varaždinski in Međimurski županiji, od

koder prihaja največ prebivalcev Republike Hrvaške, ki se opredeljujejo za Slovence. To dejstvo avtorici utemeljujeta z zgodovinsko, geografsko, ekonomsko, socialno in kulturno povezanostjo obeh narodov. Kot ugotavljata, ima slovenski jezik v hrvaškem izobraževalnem sistemu status manjšinskega jezika (model C) in tujega jezika v obliki dejavnosti izven pouka.

Prispevek NATALIJE ULČNIK in GJOKA NIKOLOVSKEGA prinaša raziskavo o zapisovalnih težavah govork in govorcev južnoslovanskih jezikov pri učenju SDTJ v okviru predmeta *Lektorat slovenščine za tujce 1*, ki ga izvaja Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. Avtorica in avtor ugotavljata, da največ težav izhaja iz morfonološkega pravopisnega principa, ki ga (vsi) južnoslovanski jeziki ne poznajo. Tujejezični študenti in študentke tovrstne težave v drugem letniku študija vendarle povečini odpravijo, kar avtorja pripisujeta njihovi vsakodnevni izpostavljenosti slovenščini in visoki motiviranosti za njeno učenje.

Angleški prispevek LIUDMYLE VASYLYEVE z Nacionalne univerze Ivan Franko v Lvovu predstavlja načela pri sestavljanju sodobnih ukrajinsko-južnoslovanskih dvojezičnih slovarjev, ki lahko služijo kot priročniki pri učenju tujih jezikov. Seznanja nas tudi z zaključenim projektom sestavljanja ukrajinsko-slovenskega slovarja, ki vsebuje približno 10.000 besed in besednih zvez, nanašajočih se na najpogostejše govorne položaje, zajema pa tudi strokovno izrazje.

MARIJANCA AJŠA VIŽINTIN v svojem prispevku osvetljuje napredek pri

vključevanju otrok priseljencev v slovenski izobraževalni sistem, ki se je zgodil v obdobju 2015–2020. Ta temelji na sistematičnem izvajanju intenzivnega začetnega tečaja slovenščine, kakovostnih in cenovno dostopnih gradivih za poučevanje SDTJ ter celostni podpora otrok priseljencev. Avtorica vidi na tem področju še veliko odprtih vprašanj in izzivov. Z njimi bi se morali spopadati na vseh stopnjah izobraževanja, reševati pa bi jih bilo treba tudi na zakonodajni ravni. Večjo vlogo pri vključevanju otrok priseljencev bi po njenem mnenju morale imeti tudi lokalne organizacije.

BERNARDA VOLAVŠEK KURASCH s Pedagoške visoke šole na Koroškem (Avstrija) predstavlja izsledke, ki temeljijo na njenem doktorskem delu in so vezani na področje poučevanja slovenščine na novih srednjih šolah na avstrijskem Koroškem, kjer ima slovenščina status drugega uradnega jezika. Slovenščino ponuja v izobraževalnem programu le 19 od 71 koroških novih srednjih šol, vpis k pouku slovenščine pa je minoren (9 % učenk in učencev). Avtorica izraža dvom o smiselnosti načina izvajanja pouka in podaja različne predloge za izboljšavo trenutnega stanja: dodatno usposabljanje učiteljic in učiteljev za integrativni pouk; izdelava primernejših gradiv za integrativne predmete s pomočjo strokovnjakinj in strokovnjakov; podpora odgovornih institucij, ki bi poskrbele za ustrezno prenovo aktualnih učnih načrtov.

INES VORŠIČ v prispevku analizira prehransko besedje, ki se pojavlja v gradivih za učenje SDTJ. Osredotoča se na nabor besednih enot s tematskega polja hrana in pijača ter slovnične

zakonitosti, ki jih tujejezični učenci in učenke ob tem naboru usvajajo. Ugotavlja, da gradiva za učenje SDTJ na osnovni ravni znanja zajemajo zgolj poimenovanja osnovnih živil in jedi, ob katerih učenke in učenci spoznavaajo temeljne slovnične zakonitosti (npr. mesto naglasa, lastnostni in vrstni pridevnik, zanikanje glagolov). To znanje postopoma nadgrajujejo, dokler v gradivih za izpopolnjevalno stopnjo ne spoznajo tudi slovenske prehranske dediščine in posežejo na področje frazeologije in paremiologije.

BARBARA ZORMAN, MARTINA MEJAK in POLONA MIHALIČ BIRSA v prispevku opozarjajo na kompleksnost leposlovnih del, predpisanih v *Učnem načrtu za slovenščino kot drugi jezik* (2011), ki jo mdr. pogojuje arhaičnost besedišča in skladnje v besedilih, nastalih pred letom 1930. Na podlagi strukturiranih intervjujev za učenke in učence višjih razredov osnovnih šol, ki jim je slovenščina drugi ali tuji jezik, ter za učiteljice in učitelje slovenščine, ki poučujejo na osnovnih šolah s slovenskim in italijanskim učnim jezikom, so avtorice ugotovile težave z razumevanjem leposlovnih besedil, v katerih so starinski izrazi, besede s prenesenim pomenom in večpomenke. Predlagajo prilagoditev učnih gradiv za obravnavo slovenskih kanonskih besedil, kar bi učenkam in učencem omogočilo bolj kompleksno razumevanje le-teh ter razvijanje pozitivnega odnosa do slovenske kulture.

Monografijo vidim kot pomemben doprinos k področju poučevanja nematernih govork in govorcev slovenščine, saj razprave, ki jih vključuje, prinašajo mnogo predlogov,

zanimivih izkušenj in ponazoritev sodobnih učnih pristopov ter metod pri poučevanju SDTJ. Avtorji in avtorice prispevkov delijo mnenje, da je treba vključevanju otrok priseljencev posvetiti več pozornosti, posebno pozornost pa nameniti dodatnemu izobraževanju učiteljic in učiteljev SDTJ. Vedno več strokovnih in znanstvenih raziskav ter organiziranih srečanj⁴ na temo SDTJ v izobraževanju kaže potrebo po nadgrajevanju didaktičnih metod za poučevanje otrok priseljencev in razvijanju dodatnih učnih gradiv zanje, izraža pa tudi zahtevo po sistemski rešitvi vprašanja izobraževanja ter vključevanja otrok beguncev in priseljencev, ki je predvsem v sodobnem času izredno pereče. Z ustreznimi rešitvami na zakonodajni ravni, s posodobitvijo učnih načrtov in gradiv bo tudi slovenščina v zamejstvu dobila primerno mesto in večji ugled, generacije otrok, ki so soodgovorne za obstoj slovenščine na avstrijskem Koroškem in na območjih slovenske manjšine, pa se bodo z večjo motivacijo odločale za obiskovanje slovenskega pouka.

Nina Zver

Filozofska fakulteta Univerze
v Mariboru, nina.zver@um.si

Martina POTISK, 2022:
Medkulturnost in sodobni slovenski roman. Maribor: Kulturni center. (Zbirka Znanstvena monografije). 217 str.

Martina Potisk, doktorica literarnih ved, literarna kritičarka in prejemnica Stritarjeve nagrade za literarno kritiko za leto 2019, je pri mariborskem Kulturnem centru v Zbirki Znanstvena monografija objavila knjigo z naslovom *Medkulturnost in sodobni slovenski roman* (2022). Recenziji sta prispevali izr. prof. dr. Blanka Bošnjak in red. prof. dr. Katja Mihurko Poniž.

Avtorica v uvodu omeni, da dosežanja preučevanja medkulturnih stanj in pojavnosti v okvirih slovenskih literarnih besedil temeljijo predvsem na enoplastnih obravnavah, medtem ko kompleksnejša sistematizacija izvirnih avtorskih inscenacij oziroma konkretizacij medkulturnosti v slovenski književnosti še ni bila izvedena. Martina Potisk si prizadeva zapolniti to vrzel in se s tem namenom loteva preučevanja sodobnega slovenskega romana po letu 1991 ter vidikov medkulturnosti v njem. V tem časovnem obdobju naj bi roman postajal osrednja literarna vrsta, romaneskna proza pa je po avtoričinem mnenju že zaradi razslojenega notranjega ustroja in širokega obsega še posebej primerna za podrobnejše raziskovanje literarnih inscenacij medkulturnosti; monografija se torej nagiba k preciznejšemu

⁴ Npr. Obdobja 41 (*Na stičišču svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik*, 16.–18. november 2022); Slavistični znanstveni premisleki 3 (*Slovenščina kot drugi in tuji jezik v izobraževanju*, 20. 11. 2019); vključevanje tovrstne problematike v vsakoletni program Slovenskega slavističnega kongresa.